

Perquè escric

La inèrcia, la casualitat, la frustració pianística o l'autobombo fan escriure, de vegades molt bé. Alguns dels nostres literats ens comenten les causes que els fan dedicar-s'hi

Enric Sòria

¿Per què escriu?... És aquesta una pregunta que qualsevol membre de la curiosa *troupe*, o gremi, dels escriptors ha de suportar en quasi tota conferència, debat o taula redona que verse, per generalitzadament que siga, sobre l'ambigu, polivalent ofici de la Literatura. L'escriptor habituat, en aquests casos, sol contar, displicentment, alguna anècdota, algun acudit que provoque el somriure que serveix de pont cap a preguntes més del cas. La literatura oral, ja se sap, té les pròpies convencions, i cal respectar-les.

Però ¿i si la pregunta ha de ser contestada per escrit i ha de ser publicada? Llavors la cosa canvia, i molt. Als ulls del literat, el sacralitzador professional de l'escriptura, la pregunta passa de ser una *boutade*, o pitjor, una ingenuïtat, a ser una trampa essencialista, un motiu de reflexió, un pretext d'escriptura, un afer indefugiblement seriós. «¿Per què escriu?». Una qüestió, sobretot, íntima. I és ben sabut que els escriptors són molt desimbolts a l'hora de publicar les seues intimitats. És el seu ofici. Una enquesta d'aquesta mena és, doncs, condemnada a l'èxit.

La idea així formulada

partí, el 1919, de la revista surrealista francesa *Littérature*. Ja llavors les respostes van ser pintoresques, fins i tot fora mesura —«Per ser ric i famós», contestà Morand—. Després s'ha repetit, amb una certa assiduitat, fins arribar a intents universals, magnes, con el de *Libération* de març d'enguany, amb més de quatre-cents enquestats de tot arreu. La lectura d'aquestes enquestes, en qualsevol cas, paga la pena. De l'enginyositat més o menys bengirbada, per eixir del pas, a l'honrosa constatació de la ignorància, passant per la densa introspecció, el fragment de memòries, la soflama revolucionària o el pur plagi, l'escriptor ens revela molt més que la causa probable dels seus treballs: a les respostes s'endevinen els seus objectius i les seues intencions, el seu estil, la seua gosadia, les seues limitacions, potser la forma en què voldria ser llegit, ser entès, pel desconegut lector. Llavors, la tranquil·la ob-

vietat, la indagació sincera, la fatuïtat recelosa, el recurs a la cita o la mateixa distribució dels adjectius esdevenen un símptoma immediatament llegible per al lector intel·ligent. És a dir, esdevenen de nou bona literatura.

Per a EL TEMPS, fer una ràpida radiografia de les nostres plomes més brillants era una temptació irresistible. La literatura catalana permet, no cal dir-ho, una gamma prou variada i lluidora d'aproximacions a una pregunta que, estrictament parlant, no tindrà mai contestació definitiva, i que, justament per això, permet, facilita, l'apunt, la confessió, la suggerència. Les respostes recollides ho demostren a bastament. Els nostres literats escriuran per inèrcia, per amor, per casualitat, o per desconeixement de la complexa ciència del piano; no semblen, tots, estar-ne massa segurs. El que sí que saben és explicar-nos-ho.

Obvietats, indagacions, pintoresquisme... Alguns escriptors catalans han acceptat participar en aquest joc del qui és qui en quatre ratlles. Obviament, no hi estan tots els que són. Llotat sia Déu, no hi cabrien. Són, això sí, tots els que hi estan. Al capdavall, els escriptors han escrit. Tot va bé, doncs.

JOAN FUSTER

«Escrivim per inèrcia»

Fuster ha dedicat a aquest tema unes quantes pàgines del seu *Diari*. La seua reflexió, irònica i en el fons subtil, com en ell és habitual, avui és encara totalment vàlida, i sucosa: «Un dia o altre, bé la curiositat d'un amic, bé qualsevol enquesta literària, i si no, la seva pròpia consciència, emplacen l'escriptor davant una pregunta incisiva, difícil d'escamotejar: "¿Per què escriviu vós?" I no resulta gens senzill de contestar-la. En el fons, si ho intentàvem —si intentàvem contestar-la amb la deguda serietat—, ens veuríem obligats a replantejar-nos, abans, no solament moltes idees rutinàries, sinó fins i tot l'indole mateixa de la nostra activitat literària (...).»

«En la meua manera de veure, la pregunta "¿Per què escriviu?" és notòriament equívoca. Ben sovint, sens dubte, s'adreça a indagar el sentit que un autor, en un moment donat, endevina en la seua obra o li atribueix. Però, si ens cenyim a la literalitat de la formulació, em sembla que tots els escriptors, fet i fet, haurien de contestar igual: "Escric —escric ara— perquè abans ja escrivia". I no fóra cap bajanada, això, per cert. Pensem-hi. Convindria iniciar l'anàlisi de cada cas amb una investigació

de l'anècdota merament biogràfica, esbrinant perquè "començà" a escriure el literat en qüestió. Suposo que, en una aclaparadora majoria d'exemples, descobriríem un origen trivial a la carrera literària. Un

J. V. FOIX

L'orgull d'una tasca immensa

«Contestant a l'enquesta que m'heu tramès, us manifesto el següent:

Emportat pel moviment lingüístic prolongació del moviment renaixentista català, ja des d'infant, col·laborava amb texts propis de l'edat, en algunes de les revistes infantils que es publicaven a Barcelona. Tenia catorze anys que vaig escriure un assaig de sonet que vaig presentar al professor de Literatura de batxillerat, el qual em va respondre "ja estava bé, però podia estar millor". Fou l'any 1907.

Vaig continuar escrivint en solitari per practicar la llengua i la gramàtica. A l'aparició de la *Revista*, que fundà Josep Maria López Picó, hi vaig col·laborar fins a la mort del poeta Joaquim Folguera. En 1918 publicava, amb En Josep Maria Junoy, una revista destinada a fer conèixer els moviments d'avantguarda, de Marinetti a Paul Éluard. En 1921, amb en Josep Carbonell, de Sitges, vam publicar una revista amb el nom *Monitor de les Arts, de les Lletres i de la Política*. En 1922

plegàvem la revista i jo particularment ingressava en el diari *La Publicitat* com a director literari fins al 1936. Ja anteriorment, en 1926, com a codirector de la revista *L'amic de les arts* amb en Josep Carbonell. Simultàniament, a partir de 1927, vaig publicar els primers llibres *Gertrudis* i *KRTU*, molt d'avantguarda. En 1934 publico el llibre *Revolució ca-*

talanista i vaig dirigir la tercera etapa de la *Revista de Catalunya*. En 1935 vaig fundar *Quaderns de poesia* amb Tomàs Garcés, Marià Mament, Carles Riba i Joan Teixidor. A partir de 1939 vaig publicar els disset volums dedicats a la poesia en vers i en prosa.

Tot ha estat impulsat per l'amor a la llengua i la cultura.»

comença —comença— a escriure, en general, sent molt jove, probablement, però “perquè” va induir-lo un amic, o “perquè” el temptava la perspectiva de guanyar tal premi o tal altre, o “perquè” això li afalagava la vanitat, o “perquè” al col·legi van encomanar-li el gust, etc. Sospiro que, quan algú comença a escriure, mai no té un mòbil massa sublim (...).»

«I un cop presa així la “decisió”, un continua escrivint, mig per hàbit, mig per compromís, o per professionalisme, o per algun altre motiu d'aquesta mena (...).»

«Escrivim per inèrcia. Sempre. Fonamentalment. La resta són històries. És clar que el coratge per a mantenir aquesta “inèrcia”, la seva “justificació” especial, també mereixerien alguns aclariments. Els escriptors tendeixen a resumir-los amb un nom ampul·lós: vocació. Si guí vocació, doncs.

MARC GRANELL

Un mètode de coneixement

Immediata, la temptació primera que em guanya és dir: no ho sé. Com tantes coses, com pràcticament tot. Comprenc, però, que la pregunta proposada es dirigeix més a plantejar un tema com a motiu per a exercitar un poc aquest ofici nostre que a obtenir allò que se'n diu una confessió dels impulsos secrets de l'ànima lletraferida.

Així, diré que escric per a apropar-me. ¿A què? A l'únic que en veritat ens importa, a mi mateix i a la realitat, és a dir: a la mort. Tot gira a l'entorn d'aquesta única certitud generadora del dubte màxim. I només a través de la paraula, despullada dels vels subtils de la por que ens impulsa a mantenir gloriosa

la mentida, es pot clivellar l'oblit absurd de la mort i, per tant, saber el món i saber-se un mateix encara que només siga un pèl, i horroritzar-se'n.

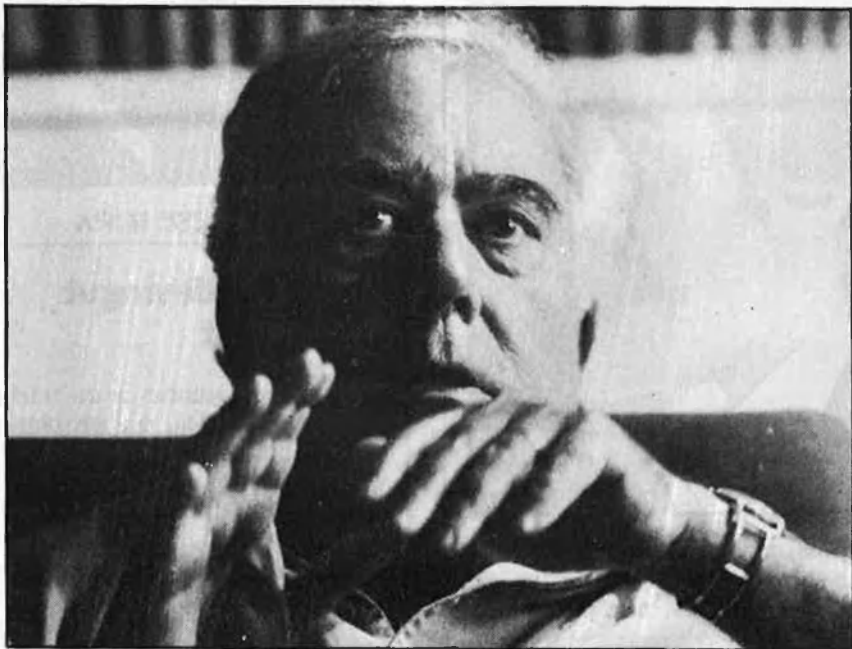
JOAN PERUCHO

La tortura plaentera

És una mica complicat. No em trobo gens bé en el moment de començar i demoro tot el que puc l'acte d'escriure. Arriba, però, el moment (una força obscura m'hi empeny) de sotmetre'm a la tortura. Llavors, una explicable cosa succe-

eix: de la tortura, en trec un gaudi, un cert plaer, però sense que aquest deixi de ser alhora un sofriment. És, doncs, un acte masoquista.

Ara bé, és l'únic acte que em justifica totalment com a Joan Perucho.

VALENTÍ PUIG

La meravella de la comunicació

Escric tal vegada perquè no varen ensenyar-me a tocar el piano i, també, perquè em meravella que algú entre a una llibreria, prengui un llibre meu i s'estigui llegint-lo a ca seva, somrient adesiara.

MONTSERRAT ROIG

Una petita llibertat dins de la vida

Aquesta és una pregunta que demana una resposta tèrbola. Jo la feia abans, quan anava darrera de les patums, fins que vaig adonar-me que era una beneiteria: inquieta els verços, satisfà els pedants. Us en podria donar moltes raons, i potser cap és sublim. Al començament, escrivia perquè volia que el meu pare em fes cas. Quan ho vaig aconseguir, no en vaig tenir prou. Aleshores, vaig seguir perquè ningú no m'escoltava (és un dir, això li passa a tothom). Més tard, perquè no entenien res de l'exterior. Escrivia en un desig de posar ordre. I vaig descobrir que tot continuava en el mateix caos, que les peces no encaixaven: però jo m'ho havia passat bé. I, ¿per què? Doncs, perquè ningú no m'obligava a fer-ho. Escrivia perquè em donava la gana, exigia aquesta petita llibertat, desprestigiada, soli-

tària i poc rendible. Restituïa, també, el delit que tenen els nens per a posar un nom a cada cosa i, adonar-se, aleshores, que les paraules tenen més autonomia que les coses. I, per fi, escric perquè només en la literatura et deixen ser l'adolescent que t'obligaren a assassinar: puc expressar els meus desigs sense que ningú

em digui: «nena, no diguis això». I puc dir mentides, fabular, sense que em castiguin a l'habitació de les rates. Perquè l'habitació de les rates és tota la vida. I, ara, torno als orígens: perquè vull que m'estimin sense que ens ho haguem de dir cara a cara. Un egoisme que potser és recargolat, però molt higiènic.

JOSEP PIERA

L'anècdota fonamental

Perquè un dia, fa bastants anys, encara xiquet, mentre anava pel carrer parlant amb mi mateix, tot contant-me les pròpies penes, vaig acabar deixant-les en un paper en forma de versets més o menys mal-rimats. Aleshores vaig descobrir que aquell exercici mental, no sols em resultava plaent, sinó que m'apropava a la vida, em feia companyia i, a més, interessava certa gent. Aleshores, he crescut vinculat a la literatura, i l'experiència d'escriure ha donat sentit i força al meu jo.

Vull dir que la literatura (amic o amant) m'ha acompanyat al llarg de la pròpia biografia. Jo no seria qui sóc sense la presència dels mots.

També, antic com em sent, penso que escric perquè així salve de l'oblit, del no-res, una part d'allò que estimo,

JOAN FRANCESC MIRA

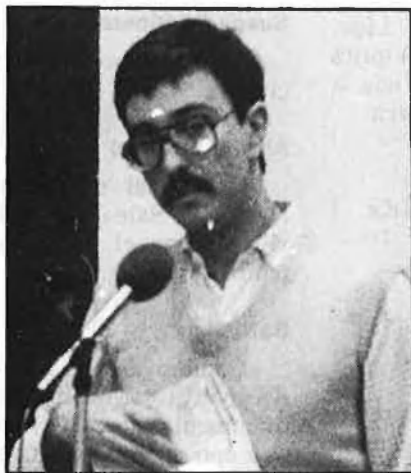
Un vici esdevingut necessitat

És com preguntar a un músic per què fa música, o a un pintor per què pinta... Mal de contestar. Quan els vicis es practiquen amb certa assiduïtat, arriben a esdevenir necessaris. I, finalment, hom no pot viure sense practicar-los constantment. És clar que escriure, a diferència d'altres, és un vici solitari.

GASPAR JAÉN URBAN

L'enginy obligatori

Quinze línies de motius pels quals escric literatura en català: 1. Crec que sé fer-ho; 2. Tinc costum d'escriure des dels deu anys; 3. Tinc coses a contar; 4. M'agra-

da escriure, em resulta agradable; 5. De vegades, no m'agrada ni tinc ganes d'escriure o em costa moltíssim, però aquesta dificultat m'estimula; 6. És també un deure amb alguns amics; 7. Com ja és sabut, escric perquè m'estimen més i/o per estimar-me més jo mateix; 8. Potser un acte d'afirmació personal i col·lectiva; 9. Escriure poesia és entretingut; 10. És terapèutic per al mal del pas del temps; 11. Hom té la sensació que algú t'agraeix o t'agrairà que escrigues; 12. Hom té la sensació que la literatura —l'art— és una cosa que perdura més enllà que nosaltres mateixos; 13. T'ajuda a sentir-te un personatge literari; 14. És de les coses que pot fer passar el teu nom a la història, gran o petita; 15. És una bonica manera de gastar el temps en coses aparentment inútils, com cuidar un jardí, ordenar una biblioteca, col·leccionar fotografies... Contestar a preguntes estúpides té de roí que hom se sent obligat a ser enginyós.

QUIM MONZÓ

«Escric per lligar»

Escric perquè em dona més diners —i d'una manera més gratificant— que qualsevol de les altres feines que he fet al llarg de la vida. ¿Per què és gratificant escriure? Potser perquè —més que la major part de la gent i menys que els actors de cinema, per exemple— l'escriptor pot permetre's el luxe de ser vanitosament exhibicionista. Hemingway deia que escrivia perquè, si ho feia prou bé, aconseguiria la immortalitat. Però la immortalitat és una meta massa postmòrtem per esmerçar-hi el rèdit de la fama. És molt més satisfactori invertir-lo en una empresa que doni fruits immediats: seduir, posem per cas. Escric, doncs, per lligar.

Suposo, com Thornton Wilder, que escric per fer un llibre nou que m'agradaria de descobrir i llegir. Escric, i escric narrativa, perquè —a diferència del que passa generalment quan s'escriu per al cinema, el teatre o la televisió— el narrador no es veu obligat a fer recular ni un sol mil·límetre de la particular visió que té del món, i de com ha de ser

narrat, aquest món. Remy de Gourmont assegurava que «franchement d'écrire ce qu'on pense, seul plaisir d'un écrivain». Sobretot perquè el narrador no té gens clar que en pensa, de la major part de les coses, començant pels motius que el duen a escriure.

¿Per què escriuen ells?

Incapacitat per fer de venedors

La iniciativa del periòdic *Libération* de demanar a quatre-cents escriptors vius els motius de la seua reincidència en l'escriptura tenia alguns antecedents. Pocs i molt limitats geogràficament: *Littérature*, dirigida per Aragon, Breton i Soupault, ho féu l'any 1919. Diuen que Valéry contestà

allò de «pura feblesa». Seixanta-sis anys després, els escriptors —ara de tot el món— segueixen considerant-se febles.

D'Isaac Assimov a George Simenon, un bon grapat afirmen, inclús, una necessitat física («em pose malalt si no ho faig» afirma el novel·lista belga). D'altres prefereixen insinuar la seua incapacitat per a exercir de tramviàries o venedors de pòlisses d'assegurança; és el cas de Günter Grass («no sé fer res més») o del camerunès Francis Bebey («i què hauria de fer sinó?»).

Jorge Luis Borges afirma que ell no intervé pràcticament per a res en els seus escrits («em limite a actuar com a depositari»). Hi ha qui, encara, és optimista pel que fa al sentit de la literatura («crec que contribueix a humanitzar la humanitat», diu Amadou Kone), i qui, ja, se sent insultantment sarcàstic. És el cas de l'egipci Tewfik Al-Hakim, un dinosaure nascut l'any 1899, que, després de explicar que escrivia perquè això podria servir per fer pensar els lectors, afirma: «després de cent volums, he constatat que és inútil».

Potser, però, el més sincer és el nigerià Cyprien Ekwensi, que confessa no saber-ho: «estic massa ocupat escrivint».